

JORDBRUKBYGDEN SOM BLE BYDEL

For 3-4000 år siden ble traktene omkring Nordåsvannet og Fyllingsdalen. Siden har menneskene hatt både nytte og glede av ressursene som området kunne by på.

Mot slutten av steinalderen drev de sesongmessig jakt og fiske, samtidig som oppdyrkingen av teiger og jorder første til fast bosetning. Spor etter disse tidlige stadiene lar seg påvise i fangstplassen under helleren på Ruskeneset ved Strømme bro og i spredte oldfunn fra noe yngre tid.

De første gårdene i Fyllingsdalen ble allerede ryddet ca 400 e. Kr., og Sælen gård er den eldste. Opp gjennom tidene har gårdene vært på ulike hender, alt etter hvilket styresett som har rådet. På 1300 tallet var gårdene på kirkens hender delt mellom Munkeliv kloster på Nordnes og Nonneseter kloster.

Etter reformasjonen 1537 overtok kongen alt kirkelig gods. Jorden ble da leid ut eller gitt til adelsmenn. Den norsk-danske adelsmannen Vincent Lunge og hans slekt eide Sælen gård helt frem til 1645.

Fra midten av 1600-tallet måtte den dansk-norske staten selge jord pga kostbare kriger mot Sverige. Pengesterke byborgere kjøpte gårder i Fyllingsdalen, bl. a. fordi de ønsket seg regelmessig tilgang til ferske landbruksprodukter. En annen motivasjon var også ønske om å få seg et landsted med vakre parkanlegg.

Den eksentriske skotten, legen John Morris Sterling eide Sælen gård fra midten av 1800-tallet. Han eide også Nattland på den andre siden av Nordåsvannet og grov ut kanal mellom Sælevannet og Nordåsvannet. Han syslet også med planer for utdyping av innløpet ved Strømme, som først ble gjennomført lenge etter at Sterling forsvant fra Bergen. Når han skulle fra Nattland til Sælen, tok han over Nordåsvannet i egen dampsjalupp, forløperen for alle dampyachtene og motorbåtene som siden pløyde dette farvann. Til Bergen kjørte han med firspann og vakte tilbørlig oppsikt.

Fra 1800-tallet avviklet byborgere sine eierinteresser, og det ble vanligere at bøndene selv eide og drev gårdsbrukene. At livet i Fyllingsdalen må ha vært godt bekrefter den store utvandringstiden 1875-1925 da det bare var 15 personer som utvandret til Amerika.

Da Fyllingsdalen ble innlemmet i Bergen kommune i 1955, bodde det rundt 1500 mennesker i den grønne dalen. Da var Fyllingsdalen en idyllisk jordbruksbygd med 34 gårdsbruk, seks gartnerier og en skole.

I dag er tallet nesten 30.000. Men dalen er fortsatt nesten like grønn som den en gang var, trass i de mange høyblokkene i glass og betong.

FØR UTBYGGINGEN startet og grunnundersøkelser var gjort, ble det tatt høyde for at det skulle planlegges for 45.000 mennesker i dalen. Halvparten skulle etter hvert vise seg å være nok. Det fortelles med krav på troverdighet, at da en delegasjon fra byplansjefens kontor i Oslo var på besøk i Bergen, var de sjokkert over hvor lav tomteutnyttelse Bergen la opp til i Fyllingsdalen; den var omtrent halvparten så stor som Oslo mente var nødvendig. Det kan være noe av forklaringen på at Fyllingsdalen fortsatt kan titulere seg som den grønne dalen.

Selv om dalen ble innlemmet i Bergen kommune i 1955, skulle det gå mange år før reguleringsplanene kom på plass. Den første reguleringsplanen kom i Varden-området i 1959. I 1962 kom en plan for de sør-vestre deler, i 1963 for de sentrale deler og først i 1965 fikk kommunestyret vedtatt en spesiell reguleringsplan for hele dalen.

I 1966 skriver byplansjef Olav Nesse om en konstant underbemanning på byplankontoret, grunnet de store lønnsforskjellene mellom kommunen og privat sektor. En annen grunn til tregheten i reguleringen var de kompliserte eiendomsforholdene med bare private grunneiere. Løsningen ble å engasjere private arkitekter for å avløse reguleringsetaten. BOB og Vestbo delte dalen mellom seg og fikk engasjere sine egne arkitekter. BOB skulle operere sør i dalen, mens Vestbo skulle ta de sentrale deler, nord og øst for BOB.

DE MEKTIGE arkitektfirmaene Aall og Løkeland, og Molfrid og Jo Svenningsson hadde skaffet seg høy kompetanse på industriell blokkbygging i høyt tempo både fra Landås og Slettebakken, og fikk en naturlig lederrolle også i Fyllingsdalen. Andre viktige arkitekter som ble trukket inn, var Johan Andersen og Kjell Irgens, danske Krohn og Rasmussen og Halfdan B. Grieg som blant annet fikk i oppdrag å utforme bydelens egen storstue og samlingspunkt; bydelssenteret Oasen.

Opprinnelig la en opp til en 50/50 fordeling mellom blokker og småhus/eneboliger. Det skulle raskt vise seg kun å bli et papirvedtak. Etter hvert som utbyggingen skred frem, ble blokkene både flere og høyere enn planlagt, og småhusene og eneboligene færre. Økt tomteutnyttelse ble også her ledesnoren. Ferdig utbygget er andelen småhus i Fyllingsdalen i dag langt under 40 prosent.

At utbyggingen startet i «feil» ende, lengst fra det bysentrum dalen skulle sokne til, i Varden-området i 1960, skyldtes ene og alene at marinebasen på Haakonsvern hadde akutt boligbehov for sine ansatte i overkommelig avstand til basen. Forsvarets folk var gode lobbyister både mot kommune og regjering, og fikk gjennomslag for sine ønsker. Først i 1964 kom byggingen i sørvestre deler i gang med Sponviken og Hejsaholtet.

DA BYGGEARBEIDENE kom i gang på Smiberget i 1964, var dette byens desidert største byggeplass med 567 leiligheter for 2000 mennesker fordelt på to høyblokker og 24 lavblokker. Både hva masseproduksjon og tekniske finesser angikk, innledet dette prosjektet en ny epoke i boligbyggingen. Elementstøp i systemforskaling var tidligere utprøvd i Sverige, og ble brukt med stort hell også her, i knallhard regi av det driftige radarparet Molfrid og Jo Svenningsson på oppdrag for BOB. Med felles varmesentral for hele anlegget og minst én bilplass pr. leilighet, innvarslet Smiberget på mange måter en ny tid.

I ettertid er det ikke vanskelig å se at i de første 15-20 årene av boligbyggelagens historie kan en lett sette likhetstegn mellom blokkbebyggelse og kooperativ boligbygging. Boligbyggelagens mål var å bygge mest mulig, raskest og rimeligst for å redusere ventelistene av boligsøkende. Da Smiberget ble bygget, sto det 36.000 mennesker bak 12.000 medlemmer i kø til boligbyggelagene i Bergen. Det gjør det også lettere å forstå hvorfor blokkbyggingen i Fyllingsdalen ble gjennomført så

smertefritt som den gjorde.

AT VESTBO kom senere i gang med sine mange prosjekter i dalen, skyldtes først og fremst de dårlige kommunikasjonsforholdene til og fra dalen. Men da Løvestakktunnelen ble åpnet i 1968, var det også full gass hos Vestbo. Løvestakktunnelen på sin side hadde lenge vært et kontroversielt prosjekt og veisjef Otto Furset mente lenge at det burde holde med en vei rundt Laksevåg, fordi hans beregninger gikk ut på at en tunnel minst ville koste 40 millioner, den gang en uhørt høy sum. Men da sivilingeniør Caspar Trumpy kom opp med beregninger på at tunnelen bare ville koste det halve, gikk prosjektet gjennom. Prislappen ble til slutt 27,3 millioner. «*Sjeldent har 27,3 millioner vært bedre anvendt til byutvikling i Bergen*», het det fra kommunen i etterkant.

I DAG REGNES DALEN så godt som ferdig utbygget og bare innfyllingstomter er tilgjengelige for videre utbygging. Voksesmertene som bydelen led av de første tiårene etter en noe sosiologisk uheldig masseinnflytting, er leget, og det er i dag lite sosialt stigmatiserende å ha adresse i en høyblokk i Fyllingsdalen. Mange av blokkene er også nennsomt rehabilitert av det som i dag heter *Forum arkitekter*, men som i sin tid kalte seg Aall og Løkeland og var en av nøkkelspillerne da landet skulle bygges i Fyllingsdalen

Fyllingsdalen ble bygget som en drabantby etter internasjonale forbilder. En drabantby skal være selvforsynt og ha offentlig service, rekreasjon og arbeidsplasser, men også en lettvin og rask tilgjengelighet til byen. Viktig i denne sammenhengen var byggingen av bydelsenteret Oasen bydelssenter, som ble oppført i 1971. Den første tiden inneholdt det foruten forskjellige butikker og kjøpesenter også politi, lege, helsestasjon, apotek, post etc. Noen av disse institusjonene har fått egne bygg. Det ble også bygget først en kirke Fyllingsdalen kirke 1976 og senere Sælen kirke 2001. Også Bønes kirke tilhører Fyllingsdalen bydel. Denne ble reist etter en stor innsats av befolkningen i området som også samlet inn midler til den.

Mange av gatene i Fyllingsdalen er oppkalt etter fremstående svenske personligheter som Folke Bernadotte, Ture Nerman, Torgny Segerstedt, Karl Hjalmar Branting og Dag Hammarskjöld.

Bydelen har 7 barneskoler, 2 ungdomsskoler samt videregående skole og sykehjem. En viktig kulturinstitusjon er Fyllingsdalen nye teater. Fyllingen idrettslag har hatt lag i norsk eliteserie i fotball, volleyball og håndball, ble seriemester i håndball for herrer i 2008/09, spilte cupfinale i fotball i 1990 og deltok i UEFA-cupen i 1991 og vant kongepokalen i volleyball for damer i . Idrettslaget Løv-Ham spiller i Adeccoligaen i herrefotball.

Tur- og rekreasjonsområder som Løvestakken, Kanadaskogen og Nordnæsdalen er lett tilgjengelige fra Fyllingsdalen.

De norske finansinstitusjonene Vital Forsikring, Vesta Forsikring, Nordea Liv, Nordea Link og Skandiabanken har sine hovedkontorer i Fyllingsdalen.

Kilder: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fyllingsdalen>
<http://www.autoinform.no/skshistorie/holmen/fyllingsdalen.htm>